

Henry Torrès, l'advocat de les causes justes

written by Jaume Renyer | 10 de gener de 2023

Treballant en un article sobre el judici de París el gener del 1927 a Francesc Macià i els voluntaris catalans detinguts arran de l'intent d'aixecament de Catalunya, he parat compte en la figura del seu advocat defensor, [Henry Torrès](#) (Les Andelys, 17 d'octubre del 1891 – París, 4 de gener del 1966). Malgrat la rellevància política i jurídica de la seva trajectòria, no existeix cap llibre que en faci la biografia, només ell mateix va publicar l'any 1964 unes memòries titulades *Souvenir, souvenir, que me veux-tu?* Significativament, Le Monde del 6 de gener del 1966 li va dedicar un article necrològic titulat [Henry Torrès, l'avocat des justes causes](#).

Henry Torrès era una personalitat multidimensional, políticament molt ben considerat entre l'esquerra francesa i alhora la judicatura, va obtenir èxits espectaculars en molts dels processos penals en els qual va intervenir com a advocat defensor dels seus clients, Macià entre ells, però sobretot jueus i antifexistes notoris. [Ignasi Carnicer Barrufet](#), comparteix benèvolament amb els seus amics els fruits de la seva reputada erudició multidisciplinar, així que fa un any em va fer arribar un report titulat *Henry Torrès, un homenot normand*, que reprodueixo tot seguit per la innovadora perspectiva que ofereix del personatge:

“La història d'avui té com a protagonista a Henry Torrès, un normand nascut a Les Andelys el 1891, el mateix poble, per cert, on un segle més tard es va criar Ousmane Dembélé, el jugador barcelonista de futbol. El pare, David, occità, provenia de Bordeus i la mare, Berta, d'Alsàcia i Suïssa. El pare d'ella, Isaïes Levailant, de jove, havia estat a la presó per les protestes contra Mac- Mahon, el responsable de

la repressió de la Comuna de París que havia causat més de 30.000 morts. Va col·laborar, en temàtica jueva, amb Ernest Renan, l'autor de *La Vida de Jesús* i *Qu'est-ce qu'une nation?*

Isaïes i David, pare i avi, treballaren en diverses prefectures franceses i Isaïes, fins i tot, fou director general de Seguretat de França i a qui li va escaure resoldre l'afer d'espionatge Schnaebelé entre França i Alemanya que va anar de poc de fer encendre una altra guerra i feu exclamar a Georges Clemenceau, el futur president de la República, la ben coneguda frase: «La guerre! C'est une chose trop grave pour la confier à des militaires».

Dues remarques interessants. La primera sobre Clemenceau, fundador i redactor del diari L'Aurore, i l'autor del famós i valent titular *J'ACCUSE...*! que reproduïa la denúncia d'Emile Zola per la injustícia del procés contra Alfred Dreyfuss. Aquest procés, que va encetar el naixement del sionisme de la mà de Theodor Herzl i, a la llarga, el restabliment de l'estat d'Israel, va originar, també, el naixement de la Ligue des droits de l'homme, el 1898, per a defensar Dreyffus, a partir de la lletra de la Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789. Un dels fundadors fou Isaïes Levaillant, l'avi de Torrès. La Lliga continua com una organització ben viva i actua, especialment, en la defensa dels drets dels estrangers.

La segona remarca té a veure amb el bretó Ernest Renan, l'estudiant de sacerdot que va abandonar els estudis per a esdevenir escriptor, filòsof i historiador de referència en el segle XIX. Entre les seves obres ens fixem en dues, *La Vie de Jésus* en la què negava la divinitat de Crist i per la qual fou excomunicat del catolicisme, i l'obra *Qu'est-ce qu'une nation?*, inicialment el text d'una conferència donada a la Sorbona. Renan defineix una nació «per la voluntat de viure junts», oposat a la definició alemanya del Volk (raça) i altres elements comuns com la llengua, els costums, etc. Per a Renan, la nació es fonamenta en «un plébiscite de tous les

jours».

Tenim un avi activista contra la repressió de Mac-Mahon, col·laborador de Renan, compromès amb Dreyfuss, cofundador de la Ligue i, durant uns anys, director nacional de Seguretat de França. De pare músic, fill ballador (avi en aquest cas). L'empremta de Henry Torrès no serà menys important i els personatges i quefers amb els quals s'implicarà són un retrat de l'Europa del segle XX.

La seva trajectòria és prolífica en molts camps. He escollit alguns dels nombrosos casos legals en els quals va intervenir i que ajuden a entendre la complexitat del segle XX. Sembla desconcertant que molts dels esdeveniments centrals del segle passessin, d'una manera o altra, per les seves mans. Als 20 anys es llicencia en dret. A la Gran Guerra és condecorat amb la Croix de Guerre i la Medaille militar per la seva valentia. Tanmateix, és a la guerra on descobreix la passió que el menarà al llarg de la seva vida: l'advocacia. I, és a la guerra, on comença a defensar desertors, els desemparats, i a salvar-los la vida. Dotat d'una veu clara, molt ben modulada i d'una oratòria excepcional (es pot comprovar en aquest document sonor: <https://www.dailymotion.com/video/x21dd8w>), Torrès tindrà una afecció permanent pels qui no tenen empara. Amb el repàs d'alguns dels nombrosos judicis en els quals va intervenir, va poder conèixer de primera mà moltes de les convulsions que van trasbalsar el segle XX:

1. Germaine Berton fou una obrera anarquista que, al 1923, va assassinar Marius Plateau secretari general dels Camelots du roi, força paramilitar del partit d'extrema dreta d'Action française. Germaine, partidària de l'acció directa, volia venjar l'assassinat, l'any 1914, de l'occità Joan Jaurès, fundador de L'Humanité, figura senyera del socialisme francès, per part de Raoul Villain, lligat als cercles de l'extrema dreta. Villain fou absolt i va anar a parar a Eivissa on fou assassinat l'any 1936 per un escamot anarquista vingut de Catalunya. Torrès va aconseguir l'absolució de Germaine

Berton.

2. Ernesto Bonomini fou un militant anarquista, antimilitarista i antifeixista italià, exiliat a França, que va assassinar Nicola Bonservizi l'any 1924 a París. Nicola era una feixista italià responsable de crear el Fasci exterior des de París on havia fundat la revista *L'Italie Nouvelle* finançada per Itàlia. Col·laborador, també, de la premsa feixista a *Utopia* i el *Popolo d'Italia*. Torrès es fa càrrec de la defensa de Bonomini que se salvà de la pena de mort per una condemna de vuit anys de treballs forçats que, en poc temps, es converteixen en un empresonament normal.

3. Buenaventura Durruti, Gregorio Jover i Francisco Ascaso, foren figures anarquistes, militants de la CNT i membres del grup d'acció directa anomenat Los Solidarios i després del grup Nosotros. L'any 1923 assassinaren el cardenal Soldevila com a venjança per l'assassinat del Noi de Sucre a mans dels pistolers blancs del Sindicat Lliure. Durruti, Jover i Ascaso feren cap a França i el juliol de l'any 1926, en motiu de la visita del rei Alfonso XIII i del dictador Miguel Primo de Rivera a París. Prepararen un complot per assassinar el Borbó i provocar la caiguda de la monarquia. Descoberts per la policia, foren arrestats i jutjats el mes d'octubre. Torrès fou un dels advocats defensors que aconseguiren unes penes testimonials de només sis mesos de presó per als acusats.

4. Sholom Schwartzbard és un altre personatge defensat per Torrès. Schwartzbard fou un jueu nascut a Bessaràbia el 1886 i obligat, com tots els jueus, a anar-se'n de les fronteres de l'imperi tsarista. La seva família feu cap a Ucraïna, on participà en la Revolució de 1905. Fugit del règim tsarista en diferents llocs d'Europa feu cap a França on es va allistar a la Legió Estrangera Francesa per tres anys i on aconseguí la Croix de Guerre. Tornà Ucraïna per a unir-se a l'Exèrcit Roig i lluità a la Guerra Civil Russa. Desencantat per la realitat del règim comunista, tornà a França i es dedicà a l'ofici de rellotger. Paral·lelament, es va dedicar, també, a la

literatura, especialment la poesia, amb molt d'encert i en llengua ídix.

A Ucraïna, al llarg de de l'any 1919, van desencadenar-se unes persecucions terribles contra els jueus per part del Partit Obrer Socialdemòcrata Ucraïnès que lluitava per la independència del seu país. Simon Petliura n'era el líder, alhora que president de la república i comandant en cap de l'exèrcit. Les mortaldats portades foren esgarrifoses, entre 60.000 jueus i 120.000 foren assassinats, bona part per l'exèrcit popular ucraïnès. El paper de Petliura en aquests esdeveniments és objecte d'un debat viu i permanent entre historiadors i polítics. Per bé que Petliura es va oposar a la persecució, el cert és, també, que era el màxim responsable de l'exèrcit i, tot i les mesures que dictà per a parar els pogroms, no afluixaren. Petliura, com Schwartzbard, eren uns lletraferits i vivien a París. Schwartzbard va voler venjar-se de les atrocitats dels socialdemòcrates contra el seu poble jueu i, particularment, contra la seva família, tota vegada que havia perdut quinze parents propers. El 25 de maig de 1926 va anar a trobar a Petliura i el va assassinar. La defensa de Schwartzbard va anar a càrrec de Torrès i alguns dels testimonis de la defensa foren personatges com Albert Einstein, Henri Bergson, Maksim Gorki i Aleksandr Kérenski. Sholom Schwartzbard fou absolt. A Israel, molts carrers porten el nom de *nokem*, el «venjador», en record seu. A Ucraïna, carrers i plaques recorden, també, a Petliura, fet que, encara avui dia, enterboleix i entrebanca la relació entre Ucraïna i Israel.

5. Herschel Grynszpan, jueu nascut a Hannover el 1921, fill de pares polonesos emigrats a Alemanya. La vida jueva a Europa, a finals dels anys 30, penjava ja de molts pocs fils i prims. Hitler annexiona Àustria al març de 1938. 1) El president nord-americà Roosevelt convoca una conferència per tal de tractar l'existència dels jueus residents a Àustria que Hitler amenaça deportar. Entre aquests jueus amenaçats hi ha uns

20.000 jueus polonesos. 2) Polònia, que no té gens de ganes de repatriar jueus, malgrat tinguin passaport polonès, decreta que els emigrants polonesos absents de Polònia per un període superior a cinc anys perdran la ciutadania el 29 d'octubre de 1938. 3) La decisió polonesa implica que els jueus polonesos residents a Alemanya per un període superior a cinc anys esdevindran apàtrides. Hitler arresta els jueus polonesos, uns 17.000 d'un total de 50.000, i els deporta cap a la frontera polonesa sense poder portar al damunt més que una maleta amb roba i 10 marcs. Entre aquests milers, hi ha la família d'Herschel Grynszpan. Als carrers d'Alemanya, la gent, històrica, insulta aquests jueus polonesos que perden totes les seves propietats i pertinences: «Juden raus! Raus nach Palästina!» (Fora jueus! Jueus a Palestina!). 4) Els jueus queden atrapats en una rateta. Si intenten sortir de l'internament sense sostre, són afusellats pels alemanys i, alhora, els polonesos no els deixen entrar. Els suïcidis es desencadenen. Les condicions alimentàries i higièniques són terrorífiques, les morts s'incrementen. La Creu Roja polonesa intenta alimentar la població, també organitzacions d'ajut jueu. Cap a finals del mes de novembre, Polònia permet l'entrada dels jueus. Al bell mig d'aquesta tragèdia, el dia 7 de novembre, Herschel, de disset anys, compra una pistola i s'encamina cap a l'ambaixada alemanya a París. Es fa passar per espia alemany i demana parlar amb l'ambaixador, o amb algun diplomàtic de rang, per tal de lliurar un document valuós. Ernst vom Rath, secretari tercer de l'ambaixada, i membre del partit Nazi i de la força paramilitar SA, el rep. Herschel dispara la pistola i el fereix de mort. Hitler envia els seus metges personals, tanmateix, Ernst mor el dia 9 de novembre. Herschel es lliura tot seguit. A la seva butxaca hi ha un missatge per als seus pares: «Amb l'ajut de Déu. Benvolguts pares, no ho podia fer de cap altra manera, que Déu em perdoni, el cor sagna quan sento la vostra tragèdia i la dels 12.000 jueus. He de protestar perquè tot el món escolti la meva protesta i així ho faré. Herman (el seu nom en alemany)». El mateix dia 9, es desencadena la Kristallnacht,

en el transcurs de la qual 30.000 jueus foren arrestats i empresonats en camps de concentració, anorreades 267 sinagogues, 7.000 establiments jueus destruïts. L'assassinat d'Ernst vom Rath a mans d'un jueu és el pretext per a justificar la repressió nazi contra els jueus alemanys. La vida dels jueus polonesos a Alemanya és un infern, la dels jueus alemanys també.

Henry Torrès i l'advocat cors Vicent de Moro-Giafferi es van encarregar de la defensa d'Herschel Grynszpan. El judici s'endarreriria per conveniència del govern francès que no tenia interès a accentuar les enemistats amb l'Alemanya nazi. Alhora, l'advocat Moro-Giafferi se les va enginyar per fer córrer que Ernst vom Rath era homosexual i tenia relacions amb Herschel, tot per a reduir el cas a una qüestió sexual. Tot i que sembla cert que Ernst era homosexual, Herschel i Ernst no es coneixien. Les autoritats alemanyes, davant d'un cas d'homosexualitat d'un dels seus diplomàtics, tampoc no van tenir interès a accelerar el judici a França. Comptat i debatut, Herschel no fou jutjat a França. L'estratègia que preparava Torrès era oposada a la de Moro-Giafferi. Admetre sempre els fets i fer-ne una defensa política. Durant la invasió alemanya de França, Herschel fou custodiat pel govern de Vichy i, posteriorment, lliurat als nazis que preparen el seu judici a Alemanya. Però tingueren por que s'airegés l'homosexualitat d'Ernst i Herschel fou empresonat al camp de Sachsenhausen. Probablement fou assassinat a la presó de Brandenburg el gener de 1945. Tanmateix, hi ha una fotografia de després de la guerra en la què, en opinió de molts, es reconeix a Herschel.

6. Josep Joanovici, jueu de Moldàvia, nascut el 1905. Ferroveller. Emigrat a França. Proveïdor de ferro a Alemanya (viví prop de la frontera); col·laborador de la Resistència; vincles amb la màfia i amb la «policia patriòtica francesa de l'ocupació». Jutjat l'any 1949. Tots els ingredients per Henry Torrès, i tots certs. Per bé que fou condemnat després de la

guerra, les seves penes no foren gens severes. És un dels casos paradigmàtics per a aprendre de les zones grises del comportament humà i de la dificultat de jutjar una persona per les seves característiques. La vida de Joanovici, analfabet, fou la de la supervivència, feu negocis amb els alemanys, també és cert que va finançar la Resistència, va sufragar la insurrecció de l'alliberament de París i va testificar contra la policia col·laboracionista, especialment contra Pierre Bonny i Henri Lafont. Bonny fou un avançat en la fabricació de proves falses, de corrupció i d'actuar com a «policia patriòtica» abans de l'ocupació i durant l'ocupació. Bonny fou afusellat l'any 1944.

7. Josep Dencàs Puigdollers. Nascut a Vic el 1900. Metge i polític. Fundador de la clínica Sant Jordi barcelonesa. Membre d'Estat Català. Va organitzar les Joventuts d'Esquerra Republicana-Estat Català (JEREC) i va ocupar diversos càrrecs electes i polítics, fins que va esdevenir el Conseller de Governació el 1934. Arran dels Fets del 6 d'octubre, Dencàs s'escapà a França on fou detingut i empresonat el 19 de febrer. Fou acusat per les autoritats espanyoles de malversació de cabals i reclamada l'extradició. Henry Torrès es va encarregar de la defensa i aconseguí l'absolució. Va tornar a Catalunya el 1936 i reprengué el càrrec de diputat al Parlament. Arran de la discussió sobre els Fets del 6 d'octubre al Parlament, Estat Català es va separar d'ERC. Al 18 de juliol, espantat per la possible violència de la CNT-FAI contra la seva família, va escapar-se, d'esquenes d'Estat Català, cap a Gènova, on fou empresonat pel règim feixista. Novament, Henry Torrès s'encarregà de la seva defensa i aconseguí l'alliberament de Dencàs que va fixar la seva residència a Banyuls. Més endavant, el 1948, es va traslladar a Tànger, on va morir.

8. Francesc Macià i Llussà. Nascut el 1859 a Vilanova i la Geltrú. Fundador d'Estat Català i d'ERC. Va proclamar la República Catalana i fou president de la Generalitat de

Catalunya. El 1926 va preparar una insurrecció armada mitjançant la introducció de dues columnes des de Prats de Molló a Sant Llorenç de Cerdans i al coll d'Ares i la proclamació de la República Catalana. La seguretat francesa va avortar la temptativa el 4 de novembre i els participants foren empresonats. Un net de Garibaldi, Ricciotti Garibaldi, que participava en la temptativa juntament amb altres italians, era un agent de la Itàlia feixista i va advertir a la policia francesa. Els detinguts foren 129 expedicionaris, dels quals uns 70 eren reclutats a Itàlia. Foren processats a París, entre els dies 20 i 22 de gener de l'any 1927. Henry Torrès es va encarregar de la defensa amb la seva línia de no rebatre els fets i basar-la en principis polítics, com el dret a la independència de Catalunya, a la democràcia i a la revolta revolucionària. El procés va tenir un impacte enorme a tot Europa i ajudà en gran mesura a la difusió de la qüestió catalana. Els processats foren condemnats a penes simbòliques, uns a sis mesos de presó i altres a un mes, més algunes multes. Acabat el compliment de la condemna, els revoltats es refugiaren a Bèlgica. Henry Torrès, amb el gran prestigi que tenia, fou una persona clau en la difusió de la causa catalana. Seves són aquestes paraules: «Estimat Coronel Macià, el meu gran, noble i fervent amic. El dia que apareixereu quasi com un personatge mític, com un heroi escapat de les novel·les de cavalleries, es dirà de vos que vau ser l'expansió del més brillant i pur dels ideals».

La defensa de Torrès, emotiva i sentida, fou una defensa política de la causa catalana des de l'11 de setembre de 1714 fins a aleshores. No es va estar de referir-se a la contribució dels milers de voluntaris catalans a la Gran Guerra, al costat de França, en contraposició a la posició germanòfila d'Espanya. Francesc Macià també s'esforçà: «Els conjurats catalans representen la pervivència de l'esperit rebel de la Catalunya oprimida. Històricament, Catalunya ha resistit sempre violentament a ésser governada i fins a l'adveniment de la dictadura militar de Primo de Rivera,

passant per l'odiós regnat de Felip V, botxí de les darreres llibertats catalanes, hom no troba més que pàgines de revolta, de violència i de sang en la nostra història amb Espanya". A més, va exposar que l'acció es devia al desig d'assolir una "República Catalana Independent [...] que anàvem a implantar per la violència, ja que és aquest l'únic mitjà pel qual Espanya pot entrar en raó"».